

Основні вимоги Закону України Про відходи. Законодавче та нормативно-правове забезпечення сфери поводження з відходами.

**Виговська Ганна Павлівна,
канд. техн. наук, ст. наук.співробітник
Зав. кафедри екологічної безпеки
Державної екологічної академії післядипломної
освіти та управління Мінприроди України**

Визначення основних понять

- **відходи** - будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення;
- **небезпечні відходи** - відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними;
- **побутові відходи** - відходи, що утворюються в процесі життя і діяльності людини в житлових та нежитлових будинках (тверді, великогабаритні, ремонтні, рідкі, крім відходів, пов'язаних з виробничою діяльністю підприємств) і не використовуються за місцем їх накопичення;
- **поводження з відходами** - дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення;
- **послуги з поводження з побутовими відходами** - послуги з вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів, що надаються в населеному пункті згідно з правилами благоустрою території населеного пункту, розробленими з урахуванням схеми санітарного очищення населеного пункту та затвердженими органом місцевого самоврядування

Суттєві екологічні аспекти:

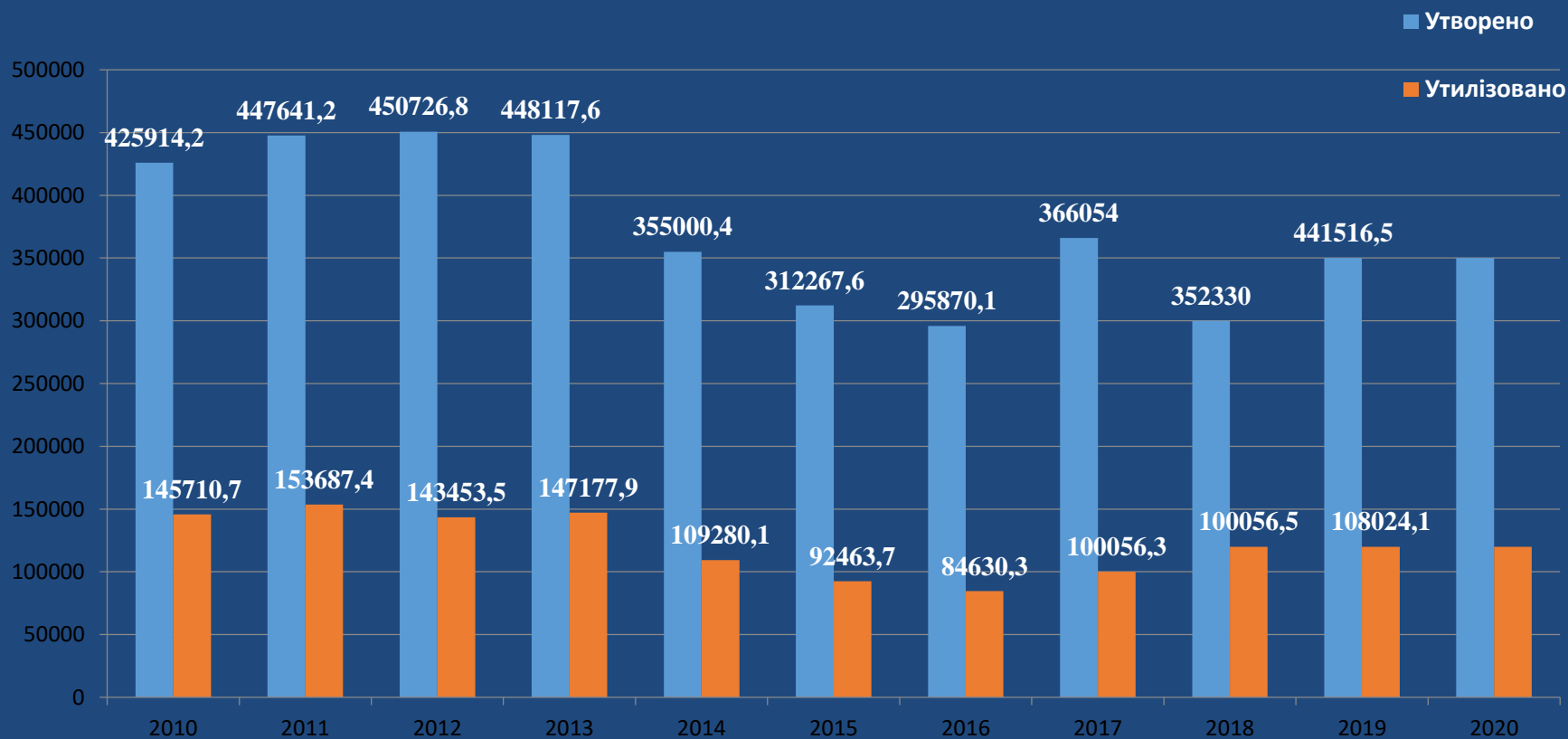

Ієрархія пріоритетів

- * попередження виникнення відходів (найбажаніший варіант);
- * повторне використання;
- * переробка;
- * інша утилізація (в тому числі енергетичне відновлення);
- * безпечне видалення або захоронення як крайній випадок;
- * зниження негативного впливу відходів на навколишнє середовище

Динаміка утворення та використання відходів 1-4 класів, тис.т

Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганських областях.

Промислові відходи

У 2019 році в Україні згідно з даними Державної служби статистики обсяги утворення відходів усіх класів небезпеки становили **441,5** млн.т, у тому числі:

- від економічної діяльності підприємств та організацій – **435,6** млн.т,
- у домогосподарствах – **5,9** млн.т.
- ❖ відходи IV класу небезпеки - 354,1 млн.т,
- ❖ відходи I-III класу небезпеки - 553,0 тис.т,

Структура утворення відходів

В структурі загальних обсягів утворення відходів домінують відходи гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини і становлять більше 80 %. У 2018 році обсяги утворення мінеральних відходів склали 273 млн. тонн (понад 77,5% від загального обсягу утворення), що разом з відходами від днопоглиблювальних робіт (13,6 млн. тонн) становлять майже 82 %. Решту становлять такі основні категорії відходів:

- відходи згоряння – 13,6 млн. тонн (3,86 %);
- відходи рослинного походження – 7,8 млн. тонн (2,2%);
- змішані та недиференційовані матеріали – 9,1 млн. тонн (2,5%);
- інші – до 10 %.

Із загальної кількості накопичених відходів більше 90% становлять гірничопромислові відходи.

Структура утворення відходів за видами економічної діяльності та у домогосподарствах

	Одиниця	2017	2018
Утворено відходів, усього¹	1000 т / рік	366054,0	352333,9
у тому числі			
Сільське, лісове та рибне господарство	1000 т / рік	6188,2	5968,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1000 т / рік	313738,2	301448,9
Переробна промисловість	1000 т / рік	32176,7	31523,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1000 т / рік	6191,7	6322,7
Будівництво	1000 т / рік	493,8	378,8
Інші види економічної діяльності	1000 т / рік	1407,4	1148,7
Обсяг зібраних, отриманих відходів від домогосподарств	1000 т / рік	5858,0	5543,5

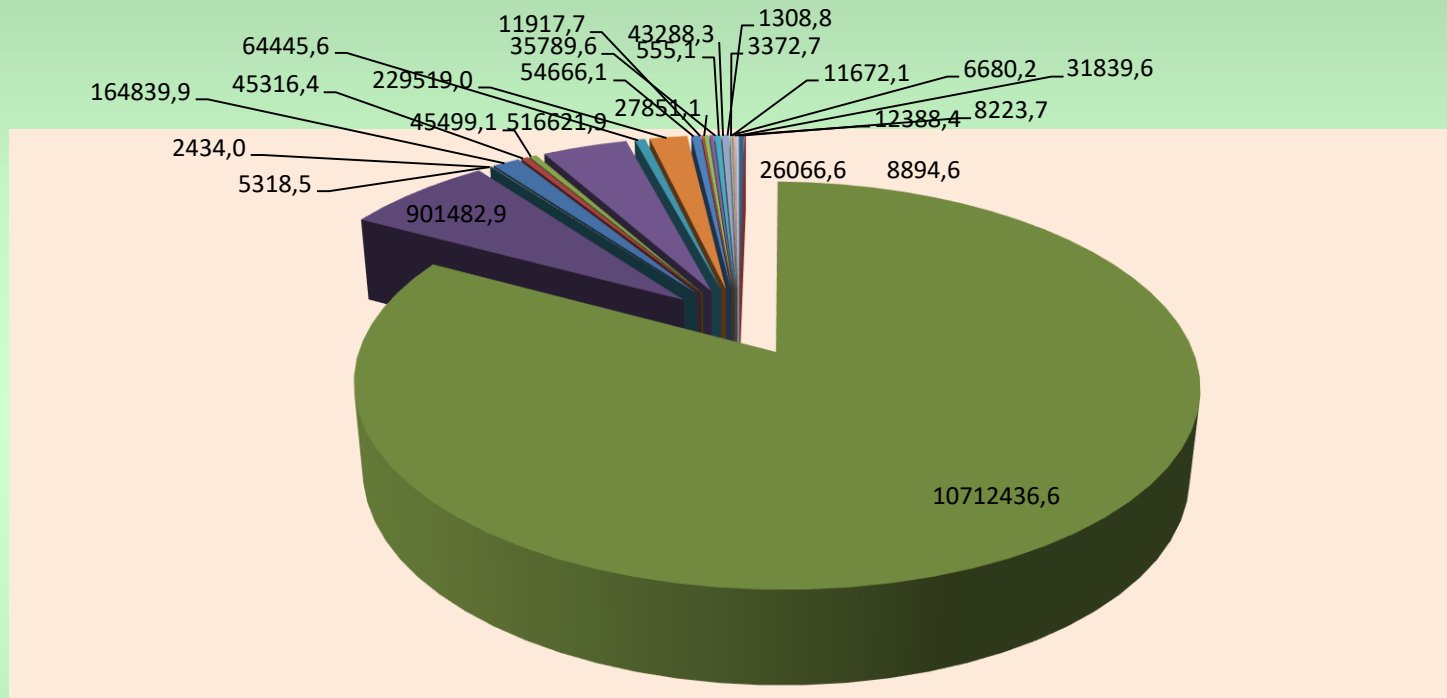
Утворення та поводження з відходами, тис.т

Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганських областях, (за даними Держстату України)

	Обсяг утворених відходів	Обсяг утилізованих відходів	Обсяг спалених відходів	Обсяг видалених відходів у спеціально відведених місцях та об'єктах	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях та об'єктах
2011²	443795,5	153368,2	1039,2	251352,0³	14372055,1
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1152,3	574,8	14,8	138,4 ³	13256,8
2012²	446716,9	143110,3	1201,1	263562,6³	14856638,5
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1100,2	518,1	12,7	146,7 ³	12422,4
2013²	445262,1	146733,1	917,9	264665,6³	15111636,2
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	915,5	432,2	15,1	102,9 ³	12640,8
2014²	355000,4	109280,1	944,7	203698,0	12205388,8
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	739,7	327,1	8,2	81,6	11996,0
2015²	312267,6	92463,7	1134,7	152295,0	12505915,8
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	587,3	314,5	5,8	78,6	12055,0
2016²	295870,1	84630,3	1106,1	157379,3	12393923,1
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	621,0	337,9	6,2	111,7	12102,4
2017²	366054	100056,3	1064,3	169801,6	12442168,6
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	605,3	305,5	8,7	107,1	12197,6
2018²	352333,9	103658,1	1028,6	169523,8	12972428,5
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	627,4	276,5	11,9	114,9	12217,2
2019²	441516,5	108024,1	1059,0	238997,2	15398649,4
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	553,0	252,1	10,6	93,3	12305,1

Обсяги накопичення відходів I-IV класів небезпек, тис.т

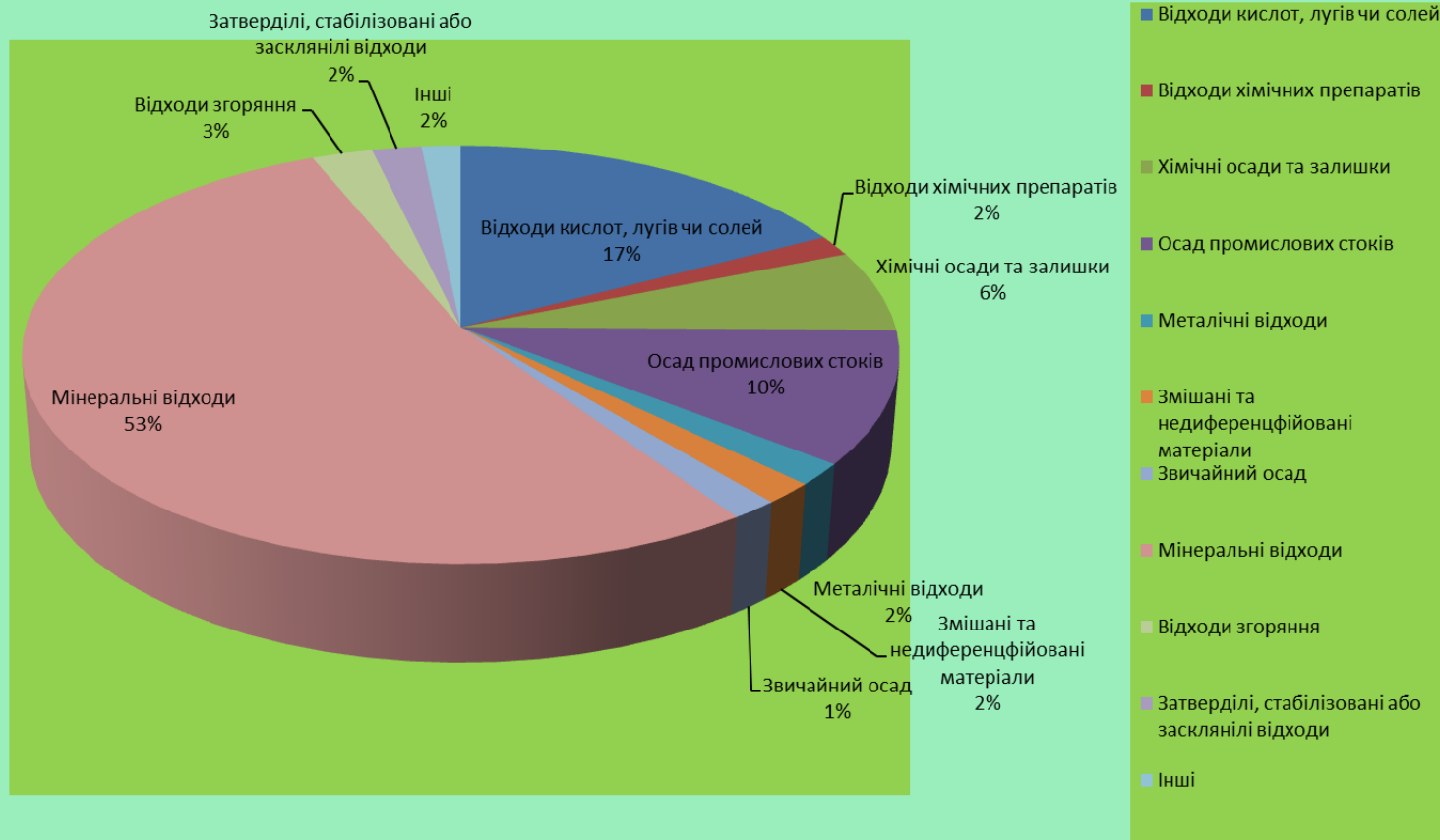
Обсяги накопичення відходів I-IV класів небезпеки, тис.т

■ Вінницька	■ Волинська	■ Дніпропетровська	■ Донецька	■ Житомирська
■ Закарпатська	■ Запорізька	■ Івано-Франківська	■ Київська	■ Кіровоградська
■ Луганська	■ Львівська	■ Миколаївська	■ Одеська	■ Полтавська
■ Рівненська	■ Сумська	■ Тернопільська	■ Харківська	■ Херсонська
■ Хмельницька	■ Черкаська	■ Чернівецька	■ Чернігівська	■ м.Київ

Накопичення відходів I-III класів небезпеки за категоріями матеріалів

(Складено за даними Державної служби статистики України)

Поводження з побутовими відходами

Адміністративно-територіальний поділ	Обсяги збирання		Обсяги перевезення		У тому числі									
	МЗ	Т	МЗ	Т	заготівельні пункти вторинної сировини		сміттєпереробні підприємства		ділянки компостування		сміттєспалювальні заводи		полігони (звалища)	
					МЗ	Т	МЗ	Т	МЗ	Т	МЗ	Т	МЗ	Т
Вінницька	1348998,35	239079,07	1348998,35	239079,07	1003,4	835,4	5826	147	8800	0	0	0	1333368,95	238096,67
Волинська	1169100	171600	1169100	171600	6900	7	0	0	0	0	0	0	1162200	171593
Дніпропетровська	5635692	777064,69	5635692	777064,69	151949	12767,9	0	0	0	0	0	0	5483743	764296,79
Донецька	2579660	515818,012	2579133	515644,062	19087,2	2783,462	56082	9331,7	0	0	0	0	2503963,8	503528,9
Житомирська	1350428,343	302590,074	1350428,343	302592,35	5748,96	1708,36	0	0	0	0	0	0	1344679,383	300883,99
Закарпатська	1256039,5	298015,7	1256039,5	298015,7	647,6	160,97	0	0	0	0	0	0	1255391,9	297854,73
Запорізька	3492381	582071,9	3492381	582074,9	0	10,9	0	0	0	0	0	0	3492381	582064
Івано-Франківська	940432,9	172736,3	940432,9	172736,2	17922,3	1996,1	0	0	0	0	0	0	922510,6	170740,1
Київська	1261663,4	218492,2	1261663,4	218492,2	11107,5	1110	79315,3	18980,7	0	0	9510	1910	1161730,6	196491,5
Кіровоградська	1955979,1	586780,62	1955979,1	586780,62	428,4	136,36	87065,75	19531,42	0	0	0	0	1868484,95	567112,84
Луганська	620456,09	143279,51	620456,09	143279,51	1466,86	73,6	0	0	0	0	0	0	618989,23	143205,91
Львівська	3883691,09	658007,02	3883691,09	658007,02	9070,24	848,04	63403	10335	0	0	0	0	3811217,85	646823,98
м.Київ	7208235,77	1348354,63	7208235,77	1348354,63	594395,9	54269,81	284455,06	47131,2	0	0	1074441,25	205424,35	5254943,56	1041529,27
Миколаївська	1434400	286900	1434374	286852	288874	57352	0	0	0	0	0	0	1145500	229500
Одеська	6097572,4	152439,31	6097572,4	152439,31	0	0	0	0	0	0	0	0	6097572,4	152439,31
Полтавська	1693365,51	299846,94	1693365,51	299846,94	5772,8	645,94	0	0	0	0	0	0	1687592,71	299201
Рівненська	1130528,3	196865,9	1130528,3	196865,9	22948	3538,2	0	0	0	0	0	0	1107580,3	193327,7
Сумська	769216,608	197235,03	769216,608	197235,03	5926,4	1519,591	0	0	0	0	0	0	763290,208	195715,439
Тернопільська	900095	300730	900095	300730	9319	1620	232414	154645	0	0	0	0	658362	144465
Харківська	3772043,07	751279,42	3772042,07	751279,42	17736,37	3720,32	0	0	0	0	3700,4	740	3750605,3	746819,1
Херсонська	779874	194968,25	779874	194968,25	12	3,25	0	0	0	0	0	0	779862	194965
Хмельницька	1602138,09	244224,73	1602138,03	244220,68	9055	557,78	0	0	4416	1640,2	0	0	1588667,03	242022,7
Черкаська	982168	196740	982168	196740	5720	198	0	0	0	0	0	0	976448	196542
Чернівецька	826107,9	25701	826107,9	25701	268	107,2	4495	0	0	0	0	0	821344,9	25593,8
Чернігівська	1098395,7	216184,2	1098395,7	216184,2	4896,2	496,5	0	0	0	0	0	0	1093499,5	215687,7
Всього по Україні	53788662,121	9077004,506	53788108,061	9076783,682	1190255,13	146466,683	813056,11	260102,02	13216	1640,2	1087651,65	208074,35	50683929,171	8460500,429

Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2020 рік

(за даними Мінрегіону)

- В Україні за 2020 рік утворилось понад 54 млн. м3 побутових відходів, або понад 15 млн. тонн, які захоронюються на 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га.
- **Збирання побутових відходів.**
- Майже 79% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Найгірший показник охоплення населення послугами з вивезення побутових відходів у Кіровоградській області – 64,8% та у Житомирській області – 65,3%.
- У 1707-ми населених пунктах впровадженню в роздільне збирання побутових відходів, працює 35 сміттєсортувальних ліній, 1 сміттєспалювальний завод і 3 сміттєспалювальних установки, де перероблено та утилізовано близько 6,3 % побутових відходів, з них: 1,7 % спалено, а 4,6 % побутових відходів потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні лінії.
- **Полігони побутових відходів**
- На 19 полігонах влаштовано систему вилучення біогазу та експлуатуються когенераційні установки, потужність яких досягла 26 МВт.
- Разом з тим, кількість перевантажених сміттєзвалищ становить 261 од. (4,3%), а 868 од. (14%) не відповідають нормам екологічної безпеки.
- Неналежним чином проводиться робота з паспортизації та рекультивації сміттєзвалищ. З 1542 сміттєзвалища, які потребують паспортизації, у 2020 році фактично паспортизовано 93 одиниці (потребує паспортизації 23,9 % сміттєзвалищ від їх загальної кількості).
- Найбільша кількість полігонів, які потребують паспортизації, у Житомирській області – 243 одиниці, у Дніпропетровській області – 147 одиниць та у Чернігівській області – 132 одиниці.
- З 424 сміттєзвалища, які потребують рекультивації, фактично рекультивовано 24 одиниці.
- Найбільша кількість полігонів, які потребують рекультивації, у Одеській області – 82 одиниці та у Закарпатській області – 59 одиниць.
- Потреба у будівництві нових полігонів складає 318 одиниць. Найбільша потреба у будівництві нових полігонів у Дніпропетровській області – 42 одиниці.
- Через неналежну системи поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах, як правило у приватному секторі, у звітному році виявлено 22,6 тис. несанкціонованих звалищ, що займають площу 0,56 тис. га, з них ліквідовано у 2020 році 21,7 тис несанкціонованих звалищ площею 0,53 тис. га.
- **Суб'єкти господарювання, які надають послуги з вивезення побутових відходів**
- Чисельність працюючих у сфері поводження з побутовими відходами складає понад 18,4 тис. осіб.
- Загальна кількість спеціально обладнаних транспортних засобів складає майже 3,9 тис. одиниць. Середній показник зношеності спецавтотранспорту у 2020 році складає 62%. Найменший відсоток зношеності сміттєвезів у Полтавській та Рівненській областях – 45%.
- **Фінансування сфери поводження з побутовими відходами**
- Середній тариф на поводження з побутовими відходами в країні становить майже 130 грн./м3, у тому числі за захоронення – 42 грн./м3. Середній тариф на поводження з побутовими відходами для населення становить 111,7 грн./м3, у т.ч. за захоронення – 37,8 грн./м3. Обсяг сплачених послуг складає майже 4,9 млрд. грн.
- Основними чинниками, що сприяють такому стану сфери поводження з побутовими відходами, стримують впровадження сучасних методів та технологій є недостатність фінансування, яке здійснюється загалом за рахунок коштів споживачів послуг та витрат з місцевих бюджетів на ліквідацію несанкціонованих сміттєзвалищ.
- На законодавчому рівні до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, встановлення тарифів на послугу з поводження з побутовими відходами, організація роздільного збирання корисних компонентів цих відходів.
- З метою створення належної системи та будівництва інфраструктури для ефективного поводження з відходами важливим кроком є об'єднання територіальних громад.

Найбільш проблемні відходи

- непридатні пестициди та агрохімікати
- токсичні відходи гірничохімічного комплексу
- стійкі органічні забруднювачі
- кислі гудрони та нафтошлами нафтохімічних виробництв,
- відходи, що містять важкі метали
- відходи тваринного походження
- медичні відходи
- побутові відходи

Загальна характеристика

- Ситуація 2019 року характеризується подальшим розвитком екологічних загроз, пов'язаних з відходами – їх утворенням, зберіганням, видаленням та захороненням. Збільшуються обсяги накопичення відходів, виникають несанкціоновані звалища, не вирішуються проблеми поводження з небезпечними відходами.
- Найбільша кількість відходів утворюється на підприємствах гірничо-металургійної, вугільної, хімічної промисловості та енергетики.
- У територіальному розрізі найбільшого техногенного навантаження зазнають промислово розвинені регіони. У 2018 році найбільша кількість відходів утворилась у Дніпропетровській (69%), Кіровоградській (10,8%), Донецькій (6,8%) та Полтавській (5,6%) областях. Сумарний обсяг відходів, що утворилися у цих областях, становить 92,2 %. На решту областей припадає 7,8% від загального обсягу утворення відходів.
- Обсяги утворення відходів обліковувались без урахування відходів, що утворюються на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Основні проблеми у сфері поводження з відходами

- прогресуючий характер накопичення відходів
- значно вищі у порівнянні з розвиненими країнами показники щорічного утворення промислових відходів
- недосконалість організації знешкодження та зберігання небезпечних відходів;
- збільшення техногенно-екологічних ризиків, пов'язаних з об'єктами накопиченням відходів;
- наростання проблеми виділення земель під розміщення побутових відходів;
- недосконалість обліку відходів та моніторингу їх потоків;
- недостатність сучасних методів та потужностей з їх перероблення та утилізації
- нерозвиненість інфраструктури поводження з відходами;
- недосконалість законодавчої та нормативно-методичної бази щодо поводження з відходами;
- недостатня відпрацьованість організаційно-економічних засад залучення у виробництво окремих видів відходів як вторинної сировини, що зумовлює значно нижчі реальних можливостей обсяги їх використання.
- обмеженість фінансових ресурсів

Правове регулювання

- **Базові закони:**

«Про охорону навколишнього природного середовища»

«Про відходи»

- **Закони, що регулюють окремі потоки та інші аспекти поводження з відходами:**

Кодекс України про надра,

Гірничий закон України,

«Про хімічні джерела струму»,

«Про поводження з радіоактивними відходами»,

"Про металобрухт",

«Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»,

«Про житлово-комунальні послуги»,

«Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції»,

Податковий кодекс України та ін.

Регулювання на підзаконному рівні

- порядок обліку, паспортизації відходів
- ведення реєстрів об'єктів їх утворення оброблення, утилізації та видалення;
- вимоги щодо транскордонного перевезення відходів;
- дозвільний порядок поводження з небезпечними відходами;
- організація збирання і видалення побутових та інших подібних до них відходів;
- розроблення схем санітарного очищення населених пунктів;
- забезпечення ліквідації несанкціонованих і неконтрольованих звалищ тощо.

Загальне регулювання

* Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»

* Закон України «Про відходи»

Формування економічного механізму екологічного регулювання в Україні, встановлення екологічного податку на розміщення відходів.

В законі сформульовані основні принципи і пріоритети, правові, організаційні, економічні основи діяльності, пов'язаної з попередженням (зменшенням) утворення відходів та їх негативної дії на навколишнє середовище, їх збиранням, транспортуванням, зберіганням, обробкою, утилізацією, видаленням, знешкодженням і захороненням, визначені повноваження в цій сфері органів державного управління різних рівнів, органів місцевого самоврядування, спеціально уповноважених органів у сфері поводження з відходами, права і обов'язки підприємств.

Заходи щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів

(Стаття 31.)

З метою запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та стимулювання впровадження маловідходних технологій Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні і місцеві органи виконавчої влади в межах своєї компетенції здійснюють:

- * а) розроблення та впровадження науково обґрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції (сировини та енергії), виконання робіт і надання послуг, що регламентують їх кількісний та якісний склад, відповідно до передових технологічних досягнень;
- * в) встановлення на основі затверджених нормативів (питомих показників обсягів утворення відходів) граничних показників утворення відходів у технологічних процесах;
- * г) розроблення та впровадження системи поводження з пакувальними матеріалами і тарою; системи збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих олів (мастил); системи збирання, заготівлі та утилізації зношених шин, гумотехнічних виробів та відходів гумовотехнічного виробництва;
- * системи заготівлі та утилізації непридатних до використання транспортних засобів;
- * системи збирання та утилізації електричного та електронного обладнання;
- * системи збирання, видалення, знешкодження, утилізації відходів, що утворюються у процесі медичного обслуговування, ветеринарної практики, пов'язаних з ними дослідних робіт;
- * д) розроблення загальних вимог щодо поводження з побутовими відходами;
- * е) розроблення системи інформаційного, науково-методичного забезпечення виробників відходів відомостями про технологічні та інші можливості зменшення обсягів утворення та їх утилізації;

ліцензування здійснення операцій з небезпечними відходами

- * Стаття 33 Закону України про відходи передбачає ліцензування здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.
- * Згідно з законодавством підставою для видачі ліцензії є наявність у спеціалізованих підприємств виробничих і складських приміщень, пресового, вантажопідйомного та аналітичного обладнання, кваліфікованого персоналу.

Ліцензування

- * Згідно з Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ст.7, п.14
- * **До ліцензійних видів діяльності належить:**
- * виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, поводження з небезпечними відходами.
- * Не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на поводження з небезпечними відходами;
- * **Ліцензійні умови** (Стаття 9).
- * 1. Ліцензіат зобов'язаний виконувати вимоги ліцензійних умов відповідного виду господарської діяльності, а здобувач ліцензії для її одержання - відповідати ліцензійним умовам.
- * 2. Ліцензійні умови та зміни до них розробляються органом ліцензування, що є центральним органом виконавчої влади, підлягають погодженню спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та затверджуються Кабінетом Міністрів України.

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 446

Ліцензійні умови встановлюють вичерпний перелік документів, які додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, а також визначають вичерпний перелік **організаційних, кадрових, технологічних вимог, обов'язкових** для виконання під час провадження зазначеної діяльності

ВИМОГИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ, ПЕРЕДУСІМ, НЕБЕЗПЕЧНИМИ

- * Вимоги щодо зберігання та видалення відходів встановлюються статтею 33 Закону України «Про відходи», статтею 32 передбачені заходи щодо обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє середовище та здоров'я людей,
- * а особливі вимоги щодо поводження з небезпечними відходами встановлюються статтею 34.

Особливості регулювання поводження з небезпечними відходами

Усі небезпечні відходи за ступенем їх шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та на життя і здоров'я людини відповідно до переліку небезпечних властивостей поділяються на класи і підлягають обліку.

- * Відповідний клас відходів визначається виробником відходів відповідно до затверджених нормативно-правових актів.
- * Суб'єкт господарської діяльності, у власності або у користуванні якого є хоча б один об'єкт поводження з небезпечними відходами, зобов'язаний:
 - * забезпечити запобігання забрудненню ними навколишнього природного середовища, а у разі виникнення такого забруднення - ліквідувати забруднення та його наслідки для навколишнього природного середовища та здоров'я людини;
 - * вживати заходів, направлених на запобігання аваріям, обмеження і ліквідацію їх наслідків та захист людей і навколишнього природного середовища від їх впливу;
 - * повідомляти про аварію, що сталася на зазначеному об'єкті, і про заходи, вжиті для ліквідації її наслідків, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та населення;
 - * забезпечувати експлуатацію зазначених об'єктів і перевезення небезпечних відходів з додержанням вимог природоохоронного законодавства;
 - * мати ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами;
 - * ідентифікувати об'єкти поводження з небезпечними відходами відповідно до Закону України ["Про об'єкти підвищеної небезпеки"](#);

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

Кожна операція поводження з відходами має бути забезпечена відповідними нормативно-технологічними документами.

Збирають і заготовляють відходи за видами, марками, класами (категоріями) небезпеки (зокрема токсичністю) для подальшого визначання найбільш оптимальних напрямків поводження з ними. Змішування відходів, якщо це не передбачено технологічним регламентом, не допустиме.

* Для збирання і тимчасового накопичування відходів на підприємствах, в цехах, на дільницях повинні бути відведені і обладнані відповідні майданчики, встановлена промаркована тара, відсіки, бункери тощо з чітким позначанням виду відходів, групи, ступеню (класу) небезпеки, (зокрема за токсичністю), марки. Конструкція та розміри тари повинні забезпечувати легку заповнюваність та відвантаження відходів і унеможливлювати їх змішування, а також забруднення і псування відходів, які можна використовувати як вторинну сировину.

* Операції поводження з небезпечними відходами, а також господарську діяльність зі збирання, заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини забезпечують відповідною матеріально-технічною базою, яку встановлюють ліцензійними умовами певного виду діяльності.

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

(зберігання відходів на території підприємств)

- * .
- * Кожне підприємство повинне розробити інструкцію та план заходів щодо збирання і тимчасового розміщення (зберігання) промислових відходів на промислових майданчиках відповідно I, II та III класів небезпеки. Відходи в міру їх накопичення збирають у тару, призначену для кожного класу з дотриманням правил безпеки, а потім доставляють для тимчасового зберігання на промисловий майданчик (цех, ділянка, склад) і залишають на відведеному місці для подальшого перевезення на об'єкти утилізації, місця знешкодження або захоронення.
- * Способи тимчасового зберігання відходів і розміри санітарно-захисних зон від місця зберігання відходів (промисловий майданчик) до сельбищної території визначаються видом, агрегатним станом і класом небезпеки відходів.
- * - відходи I класу небезпеки зберігають у герметичній тарі (сталеві бочки, контейнери). У міру наповнення, тару з відходами закривають герметично сталюю кришкою, при необхідності заварюють електрогазозварюванням;
- * - відходи II класу небезпеки зберігають, згідно до агрегатного стану, у поліетиленових мішках, пакетах, діжках та інших видах тари, що запобігає розповсюдженню шкідливих речовин (інгредієнтів);
- * - відходи III класу небезпеки зберігають у тарі, що забезпечує локалізоване зберігання, дозволяє виконувати вантажно-розвантажувальні та транспортні роботи і виключає розповсюдження у навколишньому середовищі шкідливих речовин;
- * - відходи IV класу небезпеки можуть зберігатися відкрито на промисловому майданчику у вигляді конусоподібної купи, звідки їх автотранспортом перевантажують у самоскидний автотранспорт і доставляють на місце утилізації або захоронення. Ці відходи без негативних екологічних наслідків можуть бути об'єднані з побутовими відходами в місцях захоронення останніх або використані як ізолюючий матеріал, а також для різних планувальних робіт при освоєнні територій;

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

(зберігання відходів на території підприємств)

* При тимчасовому зберіганні відходів на майданчиках на території підприємства у відкритому вигляді (навалом, насипом) або в негерметичній, відкритій тарі повинні бути забезпечені такі умови:

*- у повітрі промислового майданчика на висоті до 2,0 м від поверхні землі концентрація шкідливих речовин не повинна перевищувати 30 % граничнодопустимої концентрації (ГДК) - ГОСТ 12.1.005-88.

*- концентрація шкідливих речовин у ґрунті санітарно-захисної зони не повинна перевищувати допустимих рівнів (Методичні вказівки N 4266-87), а в ґрунтових та поверхневих водах ГДК - (СанПіН 4630-88).

*- промисловий майданчик для тимчасового зберігання відходів повинен розташовуватися на території підприємства з підвітряного боку, бути покритий неруйнівним та непроникним для токсичних речовин матеріалом (керамзитбетоном, полімербетоном та інш.) з автономним зливовідводом і нахилом у бік очисних споруд. Для зазначеного поверхневого стоку необхідні спеціальні очисні споруди, що забезпечуватимуть уловлювання токсичних речовин, очистку і їх знешкодження. Повинен бути передбачений ефективний захист відходів від дії атмосферних опадів та вітру;

*- у місцях зберігання промислових відходів повинні бути передбачені стаціонарні або пересувні вантажно-розвантажувальні механізми для переміщення приймальників з відходами, їх завантаження для вивезення на полігони або в інші місця. Конструкція приймальників повинна забезпечувати можливість їх перевезення автотранспортом.

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

(Оброблення та перероблення відходів, утилізація)

Для оброблення та перероблення відходів можна використовувати широкий спектр механічних, гідромеханічних, тепло-масообмінних, фізико-хімічних, біологічних і інших процесів. У разі вибирання й адаптації зазначених процесів, а також технічних засобів їх забезпечення враховують граничні і номінальні значення показників, що змінюються у разі кондиціювання і знешкоджування, а також періодичність та об'єми утворювання відходів. Для досягнення кінцевого результату оброблення чи перероблення промислових відходів в окремих випадках зазначені операції можуть проходити декілька стадій, за допомогою сполучення різних процесів. Це обумовлено тим, що відходи є, як правило, полікомпонентними системами і для кожного компоненту можна застосовувати спеціальні методи.

На кожний об'єкт (місце) оброблення та перероблення відходів складають реєстраційну карту встановленої форми, згідно з чинними нормативними документами.

- * Утилізують промислові відходи з дотриманням таких вимог:
- * – дотримання санітарно-гігієнічних вимог за наявності відповідних технічних регламентів, нормативної і технологічної документації, погодженої у встановленому порядку;
- * – наявності в технологічній документації розділу «Вимоги безпеки», в якому за результатами санітарно-гігієнічної експертизи встановлюють санітарні вимоги до мінімізації ризиків для працівників та населення;
- * – заборонено передавати (продавати) небезпечні, зокрема токсичні відходи, громадянам чи іншим юридичним особам, якщо вони не забезпечують утилізацію цих відходів екологічно безпечним способом, без шкідливого впливу на здоров'я населення;

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

(Видалення відходів)

Операції видалення відходів виконують згідно з чинним законодавством у спеціально відведених місцях чи об'єктах з урахуванням земельного, природоохоронного, з охорони здоров'я і санітарного законодавства та за наявності дозволів спеціально уповноважених органів у сфері поводження з відходами з урахуванням таких вимог:

- усі місця (об'єкти) видалення відходів (діючі, закриті, законсервовані і т. ін.) підлягають реєстрації і паспортизації у встановленому порядку та контролю їх стану;
- визначені для зберігання і видалення відходів місця або об'єкти потрібно використовувати тільки за умови отримання ліцензії;
- захороняти і змішувати відходи, для яких в Україні існує відповідна технологія утилізації, можна тільки за наявності дозволу спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами;
- заборонено скидати і розміщувати відходів у підземних горизонтах, на території міст і інших населених пунктів, на території та об'єктах природно-заповідного фонду, землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного й історико-культурного призначення, у межах водоохоронних зон і зон санітарної охорони водних об'єктів та інших недозволених місцях;
- захоронення відходів у надрах допустимо в окремих випадках за результатами спеціальних досліджень при дотримуванні стандартів, норм і правил, передбачених законодавством України;
- передавати небезпечні відходи для зберігання і видалення іншим підприємствам або організаціям дозволено за наявності в останніх відповідної ліцензії на здійснення цих операцій;

Основні нормативно-правові акти щодо захоронення відходів

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
 2. Закон України «Про відходи»
 3. Закон України «Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення»
 4. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»
 5. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»
-
1. Порядок ведення реєстру місць видалення відходів (постанова Кабінету Міністрів України №1216 від 03.08.1998 р.)
 2. Інструкція про зміст і складання паспорту місць видалення відходів (наказ Мінприроди України №12 від 14.01.1999 р.)
 3. ДБН В.2.4.2-2005 Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування.
 4. ДБН В.2.4.4:2010 Полігони зі знешкодження та захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування.
 5. Правила експлуатації полігонів побутових відходів (наказ Мінжитлокомунгоспу України №435 від 01.12.2010)

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

- * Лабораторний контроль за станом навколишнього середовища в районі розміщення майданчиків (місць) зберігання відходів здійснюється постійно відомчими санітарно-промисловими лабораторіями підприємства і періодично державними органами санітарно-епідеміологічної служби, водного нагляду, екологічної безпеки з використанням стандартизованих методик визначення шкідливих речовин у повітрі, воді та ґрунті.
- * На підприємствах, де утворюються відходи, повинні бути розроблені, узгоджені з місцевими органами самоврядування, державної санітарно-епідеміологічної служби та екологічної безпеки і затверджені інструкції стосовно видалення і способу знешкодження токсичних промислових відходів.

Перевезення небезпечних відходів

Перевезення небезпечних відходів здійснюється згідно з законом України «Про перевезення небезпечних вантажів» та з Положенням про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків.

* Положення визначає порядок здійснення державного контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням під час їх експорту з України, імпорту в Україну чи транзиту через територію України

* **Основними документами**, що застосовуються у процедурі повідомлення та для отримання письмової згоди на перевезення, а також для супроводження транскордонних перевезень небезпечних відходів, є **повідомлення**, у якому засвідчується згода на транскордонне перевезення, і **документ про перевезення**, у якому засвідчується факт відвантаження, проходження пунктів пропуску через державний кордон, отримання одержувачем і завершення утилізації/видалення відходів.

* Небезпечні відходи у разі їх транскордонного перевезення підлягають класифікації згідно з Міжнародним кодом ідентифікації відходів (далі - МКІВ), крім випадків, коли транскордонне перевезення здійснюється на підставі відповідного міжнародного договору, у якому зазначається інший метод класифікації.

Вимоги щодо поводження з небезпечними відходами

(перевезення)

Транспортують відходи в непошкодженому пакуванні використовуючи транспортні засоби, призначені для відходів відповідного класу безпеки, з дотриманням таких вимог:

- перевозять небезпечні відходи за межами підприємства за наявності ліцензії на поводження з ними та паспорта відходу і за порядком, визначеним чинним законодавством про перевезення небезпечних вантажів;

- транспортні засоби повинні бути спеціально устатковані таким чином, щоб під час їхньої експлуатації унеможливити втрати відходів і забруднення ними довкілля та негативний вплив на здоров'я людей;

- кількість перевезених відходів не повинна перевищувати вантажного об'єму відповідного транспортного засобу;

- усі процеси, пов'язані з навантаженням, перевезенням і розвантаженням найбільш небезпечних відходів (I-III класів), повинні бути максимально механізовані. Під час перевезення напіврідких (пастоподібних) відходів, які течуть використовують транспортні засоби, що мають шланговий пристрій для зливу;

- для твердих, сипучих і пилоподібних відходів використовують транспортні засоби, оснащені пристосованою тарою або самостійним пристроєм для розвантаження автокраном. Для запобігання пилоутворення відходи закривають поліетиленовою плівкою тощо; пилоподібні відходи необхідно зволожувати перед навантаженням, перевезенням і розвантаженням;

- під час перевезення токсичних відходів заборонена присутність сторонніх осіб, крім водія, що пройшов спеціальний інструктаж з техніки безпеки при поводженні з небезпечними, зокрема токсичними відходами, і представника підприємства-власника (утворювача) відходів, що супроводжує вантаж. Транспортні засоби при перевезенні відходів повинні мати спеціальні позначки, що характеризують їх використання.

встановлення та перегляд переліку відходів, відносно яких з урахуванням державних та регіональних інтересів повинен передбачатися спеціальний режим поводження з ними, в т.ч. стимулювання їх утилізації;

- * Порядок здійснення діяльності, пов'язаної із збиранням і заготівлею окремих видів відходів як вторинної сировини встановлюється статтею 35.
- * Статтею 38 Закону України «Про відходи» передбачено організаційно-економічні заходи щодо забезпечення утилізації відходів і зменшення обсягів їх утворення

система контролю за сферою поведження з відходами

- * Згідно зі статтею 37 Закону України «Про відходи» державний контроль у сфері поведження з відходами здійснюють:
- * центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів,
- * центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань контролю у сфері житлово-комунального господарства,
- * центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення,
- * інші органи виконавчої влади у межах своїх повноважень.
- * Первинний виробничий контроль у сфері поведження з відходами здійснюють у межах своєї компетенції виробники відходів.
- * Громадський контроль у сфері поведження з відходами здійснюють громадські інспектори з охорони довкілля відповідно до законодавства.
- *

Особливості регулювання поведження з побутовими відходами

(Стаття 35-1)

Власники або наймачі, користувачі, у тому числі орендарі, джерел утворення побутових відходів, земельних ділянок укладають договори з юридичною особою, яка визначена виконавцем послуг на вивезення побутових відходів, здійснюють оплату таких послуг та забезпечують роздільне збирання твердих побутових відходів.

Збирання та вивезення побутових відходів у межах певної території здійснюються юридичною особою, яка уповноважена на це органом місцевого самоврядування на конкурсних засадах у порядку, встановленому КМУ, спеціально обладнаними для цього транспортними засобами.

Під час проектування житлових будинків, громадських, виробничих, складських та інших споруд передбачаються будівництво та облаштування контейнерних майданчиків для роздільного збирання і зберігання побутових відходів згідно з затвердженою методикою.

Великогабаритні та ремонтні відходи у складі побутових відходів мають збиратися окремо від інших видів побутових відходів.

Небезпечні відходи у складі побутових відходів збираються окремо, а також мають відокремлюватися на етапі збирання чи сортування та передаватися спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поведження з небезпечними відходами.

Перевезення побутових відходів здійснюється спеціально обладнаними транспортними засобами.

Орган місцевого самоврядування на конкурсних засадах визначає виконавця послуг з перевезення побутових відходів з певної території населеного пункту.

Захоронення побутових відходів дозволяється тільки на спеціально обладнаних для цього полігонах/звалищах.

Термічне оброблення (спалювання) побутових відходів дозволяється лише на спеціально призначених для цього підприємствах чи об'єктах.

Забороняється проектування, будівництво та експлуатація полігонів побутових відходів без оснащення системами захисту ґрунтових вод, вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату.

Закон України «Про житлово-комунальні послуги»

Постанова КМУ від 27.03.2019 № 318 (діє з 01.05.2019 р.)

Постанова КМУ від 10.12.2008 р. № 1070 «Про затвердження Правил надання послуг з поводження з побутовими відходами»
(із змінами, затвердженими постановою КМУ від 27.03.2019 № 318)

- * Договір про надання послуг укладається між споживачем та виконавцем послуг з вивезення побутових відходів відповідно до Типового договору про надання послуг з поводження з побутовими відходами.
- * Послуги надаються з урахуванням розміру території, схеми санітарного очищення, затвердженої в установленому порядку, та інших умов, передбачених законодавством у сфері житлово-комунального господарства У разі надання одноразової послуги замовлення складається за погодженням сторін згідно з формою, що встановлюється її виконавцем. У разі зміни вартості послуги її виконавець повідомляє не пізніше ніж за 30 днів про це споживачеві із зазначенням причин і відповідних обґрунтувань.
- * Підготовка та проведення конкурсу забезпечується виконавчим органом сільської, селищної, міської ради або місцевою держадміністрацією у разі делегування їй повноважень відповідними радами, виконавчим органом місцевого самоврядування суб'єкта співробітництва у формах, передбачених ЗУ «Про співробітництво територіальних громад» .
- * Не пізніше ніж за два місяця до припинення договору на надання послуг з вивезення побутових відходів на певній території населеного пункту проводиться новий конкурс на надання послуг з вивезення побутових відходів на території, визначеній таким договором
- * Виконавець послуг з вивезення побутових відходів укладає договори про надання послуг з поводження з побутовими відходами із споживачами.
- * Виконавець послуг з вивезення побутових відходів також зобов'язаний укласти договори про надання послуг з перероблення та захоронення побутових відходів із суб'єктами господарювання, що надають такі послуги відповідно до правил благоустрою території населеного пункту, розроблених з урахуванням схеми санітарного очищення населеного пункту. Постанова КМУ від 16.11.2011 р. № 1173 «Питання надання послуг з поводження з побутовими відходами» (із змінами)

Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами (стаття 20) та органів місцевого самоврядування (стаття 21):

- * забезпечення ліквідації несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів самостійно або за рішенням уповноважених на те органів, а ліквідацію несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів віднесено до повноваження органів місцевого самоврядування;**
- * розроблення схем санітарного очищення населених пунктів;
організація збирання і видалення побутових та інших відходів, у тому числі відходів дрібних виробників, створення полігонів для їх захоронення, а також організації роздільного збирання корисних компонентів цих відходів.**

зміни до Закону України «Про відходи»

згідно з законом від 9 квітня 2014 року № 1193-VII

- * Ст.1 "декларація про відходи - документ, який згідно з цим Законом подають суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких показник загального утворення відходів в межах від 50 до 1000;
- * показник загального утворення відходів (далі - Пзув) - критерій обсягу утворення відходів, що розраховується за формулою
- *
$$\text{Пзув} = 5000 \times M1 + 500 \times M2 + 50 \times M3 + 1 \times M4,$$
- * де M1, M2, M3, M4 - маса в тоннах відходів 1, 2, 3 та 4 класів небезпеки відповідно, утворених за попередній рік«.
- * Ст. 17 визначати склад і властивості відходів, що утворюються, а також ступінь небезпечності відходів для навколишнього природного середовища та здоров'я людини відповідно до нормативно-правових актів, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища";
- * здійснювати планування нового будівництва або реконструкції об'єкта поводження з відходами з дотриманням вимог законодавства про містобудування;
- * с) мати дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, крім суб'єктів господарювання у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких Пзув не перевищує 1000";

зміни до Закону України «Про відходи»

згідно з законом від 9 квітня 2014 року № 1193-VII

- * "Суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких Пзув від 50 до 1000, зобов'язані щороку подавати декларацію про відходи за формою та у порядку, встановленими Кабінетом Міністрів України".
- * Ст.18 " затвердження порядку надання дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами";
- * " визначення органу ліцензування операцій у сфері поводження з небезпечними відходами";
- * " затвердження форми декларації про відходи та порядку її подання;
- * Ст. 20 " видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами терміном на три роки";
- * Ст.32 " провадити будь-яку господарську діяльність, пов'язану з утворенням відходів, без одержання від місцевих органів виконавчої влади дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами відповідно до вимог цього Закону";
- * Ст. 34 доповнено "(не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами)";
- * Ст.42 "здійснення операцій у сфері поводження з відходами без відповідного дозволу на проведення таких операцій, а також за порушення встановленого порядку подання декларації про відходи або за неподання такої декларації".

Закон України «Про благоустрій населених пунктів»

Стаття 30. Вимоги до поводження з відходами

* Формування системи поводження з відходами здійснюється шляхом використання найбільш ефективних і безпечних технологій за мінімальних економічних витрат, найбільш вигідних для того чи іншого населеного пункту схем і методів збирання, перевезення та знешкодження цих відходів з урахуванням щільності забудови, типів та наявного парку сміттєвозів, сміттєзбірників у порядку, визначеному законом.

* КОНТРОЛЬ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

* **Стаття 39.** Державний контроль у сфері благоустрою населених пунктів

* Державний контроль за дотриманням законодавства у сфері благоустрою території населених пунктів здійснюється місцевими державними адміністраціями

* **Стаття 40.** Самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів

* 1. Самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється сільськими, селищними, міськими радами та їх виконавчими органами. З цією метою сільські, селищні, міські ради можуть утворювати інспекції з благоустрою населених пунктів.

* **Стаття 41.** Громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів

Закон про хімічні джерела струму

Ст.4. Здійснення державної політики у сфері хімічних джерел струму;

Ст. 5. Державна підтримка розвитку виробництва хімічних джерел струму та утилізації відпрацьованих хімічних джерел струму;

Ст. 6. Державне управління у сфері хімічних джерел струму;

Ст.7 Державне регулювання у сфері хімічних джерел струму;

Ст.10. Фінансування у сфері хімічних джерел струму;

Ст.18. Заготівля відпрацьованих хімічних джерел струму;

Ст.19. Екологічний грошовий заклад

хімічні джерела струму ємністю 7 А/год та більше.

(сплачується на спеціальний рахунок державного бюджету та відшкодовується після здачі відпрацьованих хімічних джерел струму)

Ст. 20. Умови утилізації відпрацьованих хімічних джерел струму

Кодекс України «Про надра»

Стаття 14. Види користування надрами

будівництво та експлуатація підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод.

Стаття 22. Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод

Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод допускається у виняткових випадках при додержанні норм, правил та вимог, передбачених законодавством України.

Надра для вказаних цілей надаються відповідно до статті 19 цього Кодексу за результатами спеціальних досліджень та на підставі проектів, виконаних на замовлення заінтересованих підприємств, установ і організацій.

Стаття 24. Права та обов'язки користувачів надр

Стаття 55. Порядок користування надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Користування надрами для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, здійснюється за відповідними проектами.

У проектах повинні передбачатися заходи, що забезпечують знешкодження стічних вод, шкідливих речовин і відходів виробництва або локалізацію їх у визначених межах, а також запобігають їх проникненню в гірничі виробки, на земну поверхню та у водні об'єкти.

ГІРНИЧИЙ ЗАКОН УКРАЇНИ

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГІРНИЧИХ РОБІТ

Стаття 34. Основні екологічні вимоги у сфері проведення гірничих робіт

розташування виробничих підрозділів гірничого підприємства, складів корисних копалин і відвалів порід з урахуванням можливості проведення профілактичних заходів щодо запобігання їх самозайманню;

застосування екологічно безпечних гірничих технологій;

впровадження передових технологій проведення гірничих робіт та очищення стічних вод і відпрацьованого повітря;

раціональне використання мінеральних відходів порідних відвалів (сховищ) для повторної переробки на основі широкого застосування новітніх технологій;

організація санітарно-захисної зони між гірничим підприємством і жилими будівлями відповідно до законодавства;

запобігання осіданню, підтопленню, заболочуванню, засоленню, висушенню та забрудненню відходами виробництва поверхні землі;

запобігання несприятливому впливу водовідведення з гірничих виробок на рівень ґрунтових вод і поверхневі водні об'єкти;

зниження рівня викидів, скидів речовин, що забруднюють довкілля у процесі гірничого виробництва, та вжиття заходів щодо запобігання аварійним ситуаціям, пов'язаним із залповими та раптовими викидами і скидами;

своєчасне проведення рекультивації земель;

Стаття 35. Запобігання шкідливому впливу гірничих робіт

Проектами гірничих підприємств передбачаються заходи щодо запобігання шкідливому впливу гірничих робіт на життя та здоров'я населення, довкілля та природні ресурси, які здійснюються власником (керівником) гірничого підприємства відповідно до законодавства.

Будівництво та введення в експлуатацію гірничих підприємств, не забезпечених очисними спорудами, забороняється.

Стаття 36. Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки при проведенні гірничих робіт

Відносини права власності на відходи

- * Відходи є об'єктом права власності
- * підприємства-виробники відходів визнаються їх власниками (і несуть всю відповідальність за безпечне поводження з ними)(Закон України «Про відходи»)
- * при визначенні ресурсної цінності відходів і надання статусу техногенних родовищ вони входять в державний фонд надр (Кодекс України про надра)
- * відходи, які в технологічному циклі переробляються згідно з затвердженими регламентами на певні види продукції, для даного виробництва не є відходами і відповідно не класифікуються як відходи. Не підпадають під категорію відходів також новоутворені речовини, якщо вони утворюються в одному виробництві, а використовуються в іншому та підпадають під дію нормативних документів (ДСТУ, ГОСТ, ТУ, СП), як сировина для виробництва певних видів продукції. При цьому рух та облік таких продуктів на підприємстві повинен бути відображений в технологічних регламентах виробництва, в яких вони утворюються і в яких використовуються.
- * Якщо ті чи інші речовини (продукти, залишки), в тому числі і металургійні шлами і шлаки, видаляються з підприємства в шламонакопичувачі чи інші об'єкти, зберігаються на території підприємства, передаються іншим підприємствам (за відсутності нормативних документів на них як сировину для виробництва певних видів продукції), то вони підпадають під категорію відходів і підлягають відповідному обліку.

Статус об'єктів накопичення відходів та право власності на них

- * **Техногенні родовища корисних копалин** - це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення.
- * промислова значимість встановлюється шляхом комплексного геологічного вивчення відходів з метою наступного переведення у розряд техногенних родовищ корисних копалин.
- * В результаті геологічного вивчення складаються обліково-оціночні характеристики відходів. За умов встановлення їх придатності – за кількістю, якістю та доступністю для промислового використання після проведення експертизи, підрахунку запасів та оцінки Державною комісією України по запасах корисних копалин **об'єкт накопичення відходів** набуває статусу техногенного родовища корисних копалин державного чи місцевого значення.
- * Техногенні родовища, або їх ділянки, запаси корисних копалин яких оцінено, включаються до Державного фонду родовищ корисних копалин і вносяться до державного кадастру техногенних родовищ, згідно з класифікацією техногенних родовищ.
- * У процесі приватизації факт передачі накопичувачів відходів у складі майнових комплексів без розгляду як активів є свідченням того, то вони розглядалися як відходи (пасиви), а не вторинна сировина.
- * Кінець статусу відходів, і перехід їх в категорію вторинної сировини і фактично набуття ними статусу техногенних родовищ створює правові підстави для перегляду відносин власності щодо зазначених об'єктів і їх передачі у державну власність.
- * у разі, якщо під час приватизації об'єкти накопичення відходів не були оцінені як матеріальні активи і передані новому власнику окремо або у складі майнового комплексу, то власник згідно з законодавчими вимогами (щодо виявлення і ведення первинного поточного обліку відходів) зобов'язаний провести на них оцінювальні роботи за власні кошти або має право передати такі об'єкти у державну власність.

Регулювання на підзаконному рівні

* Загальне регулювання

Порядок ведення державного обліку та паспортизації відходів, затверджений Постановою КМУ від 1.11.1999 р. N 2034

Порядок ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, затверджений Постановою КМУ від 31.08.1998 р N 1360

Класифікатор відходів ДК 005-96, затверджений наказом Держстандарту України 29.02.1996 N 89

Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням, та Жовтий та Зелений переліки відходів, затверджені постановою КМУ від 13.07.2000 р. N 1120

Порядок ведення реєстру місць видалення відходів, затверджений Постановою КМУ від 3.08.1998 р. N 1216

Постанова КМУ від 17 вересня 1996 р. N 1147

„Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів”

Постанова КМУ від 18 серпня 2005 р. N 773 «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету на здешевлення кредитів для здійснення природоохоронних заходів»

ДСанПіН 2.2.7.029-99 «Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу безпеки для здоров'я населення»

Перелік небезпечних властивостей, наказ Мінекоресурсів України від 16.10.2000 р. №165

* Спеціальне регулювання

Положення про проектування гірничодобувних підприємств України та визначення запасів корисних копалин за ступенем підготовленості до видобування, Затверджено Наказом Міністерства промислової політики України N 221 від 07.05.2004
Положення про проектування внутрішнього відвалоутворення та складування відходів виробництва в залізрудних і флюсових кар'єрах, затверджене Наказом Міністерства промислової політики України N 412 від 17.08.2004

Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.1995 р. N 134

Постанова КМУ від 5.05.1997 р. N 432 Про затвердження Класифікації запасів ресурсів корисних копалин державного фонду надр

Постанова КМУ від 11.07.2002 р. N 956 Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки

Методика обстеження і паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів та хвостів, затверджена Наказом Державного комітету України у справах Містобудування і архітектури від 10.09.96 N 165

Інструкція зі складання планів ліквідації аварій для кар'єрів (розрізів) та збагачувальних (брикетних) фабрик, затверджена Наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи 31.03.2003 N 87

Правилах надання послуг з вивезення побутових відходів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 р. N 1070

Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 8 листопада 2017 р. № 820-р

Міністерство екології та природних ресурсів України

Цілі Стратегії

Узгоджена національна політика та стратегічне планування, які дозволять спрямовувати розвиток галузі відповідно до загальновизнаних європейських принципів.

Чітке визначення та окреслення ролі й відповідальності зацікавлених сторін.

Визначення пріоритетів інвестиційних потреб, законодавчих реформ та розвитку інституційної спроможності для запровадження сталого та інтегрованого поводження з відходами.

Забезпечення середньострокового планування, що пропонує чіткі перспективи для інвестицій, забезпечуючи рівноправне партнерство та залучення приватного сектору.

Отже, Національна стратегія поводження з відходами має стати основоположним документом. Який визначить напрямки розвитку сфери поводження з відходами на найближчі десятиліття.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Керівні принципи

Ієрархія відходів:

Запобігання - найвища ступінь ієрархії (запобігання утворенню відходів) спрямована на оптимізацію процесів конструювання та виробництва товарів (еко-дизайн).

Підготовка до повторного використання - фактично вимагає створення цілої галузі для перевірки, очистки, ремонту предметів, що ще не стали відходами, з подальшим поверненням зазначених товарів до сфери споживання. Дуже важливим розвиток зазначеної сфери є для таких технологічно складних товарів/відходів, як електричне та електронне обладнання.

Перероблення - окремо визначена ступінь ієрархії поводження з відходами, яка означає утилізацію шляхом повернення у виробничий цикл різних матеріалів, що містяться у відходах (пластмаси, метали, папір, картон, тощо) чи використання органічної складової відходів.

Утилізація – запровадження найкращих технологій для отримання енергії з відходів.

Видалення – в спеціально обладнані місця/об'єкти, що відповідають екологічним нормативам і лише у випадку, якщо не можливо виконати попередні ступені ієрархії.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Стратегія встановлює базові принципи управління потоками відходів:

Тверді побутові відходи
Промислові відходи
Будівельні відходи
Небезпечні відходи
Відходи сільського господарства

Окремі групи відходів, у тому числі електричні та електронні відходи, відпрацьовані батарейки та акумулятори, відходи упаковки, медичні відходи, зняті з експлуатації транспортні засоби.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Тверді побутові відходи

Збільшення охоплення населення організованими послугами зі збирання побутових відходів: 85% до 2022 року; 90% до 2030 року;

Збільшення охоплення населення роздільним збиранням побутових відходів: 50% до 2022 року; 90% до 2030 року

Будівництво сміттєпереробних комплексів/сміттєсортувальних ліній: до 2022 року буде створено 20 нових об'єктів; до 2024 року - ще 18.

З урахуванням 22 діючих - в цілому в експлуатації буде 60 сміттєпереробних комплексів/сміттєсортувальних ліній.

Створення центрів товарів, що були в ужитку до 2022 року буде організовано принаймні 50 центрів товарів і одягу, що були в ужитку, а також продукції, що потребує ремонту, такої як відходи електронного і електричного обладнання.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Плани управління відходами До спеціальних заходів Стратегії належать: У сфері побутових відходів

“7. Розроблення на основі Національного плану управління відходами регіональних та місцевих планів з охопленням населення понад 150 тис. осіб, що створить узгоджені, довгострокові і стабільні передумови для забезпечення необхідних засобів та інфраструктури для раціонального управління побутовими відходами.”

У разі необхідності створення об'єктів інфраструктури з оброблення, утилізації або видалення відходів за межами регіону, на яких передбачається здійснення операцій поводження з відходами, що утворюються в цьому регіоні, місцеві органи виконавчої зобов'язані спільно включити відповідні заходи до регіональних планів поводження з відходами.

“8. Проведення національної інформаційно-просвітницької кампанії з підвищення обізнаності, яка включатиме комплекс заходів для забезпечення усвідомлення ключовими заінтересованими сторонами сталої системи управління побутовими відходами, її переваг та необхідного внеску в систему з їхнього боку тощо.”

Міністерство екології та природних ресурсів України

Тверді побутові відходи

До 2025 року досягнення показників утилізації:

відходів упаковки - 60%;

скляної тари - 50%;

пластикової упаковки - 40%;

упаковки з паперу та картону - 50%;

упаковки з металу - 50%;

упаковки з дерева - 45%.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Промислові відходи

- **Запровадження більш чистих виробництв/чистих технологій:** мінімізація утворення відходів;
- **Визначення основних технологічних процесів – найкращих доступних технологій:** переробка та повторне використання відходів;
- **Створення системи екологічно безпечного видалення відходів:** спеціально відведені та належно облаштовані місця/об'єкти. Розглянуто видалення відходів з точки зору регіональних полігонів;
- **Підприємство з централізованої обробки та видалення відходів:** створюється для оброблення та видалення широкого спектра відходів, наводиться типовий план (схема) для такого об'єкта, а також потенційні інституційні можливості для його створення.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Небезпечні відходи

Визначення найкращих технологій: екологічно безпечна переробка кожного конкретного виду небезпечних відходів.

Заходи з безпечного закриття і подальшого обслуговування місць видалення небезпечних відходів, в тому числі фінансові гарантії.

Специфічні потоки небезпечних відходів, наприклад відпрацьовані нафтопродукти

Огляд технологій для регенерації, переробки та утилізації

Заборона спалювання в невеликих системах опалення

Економічні інструменти в управлінні, наприклад податок на продукцію

Організація збирання, переробки та утилізації за допомогою схем розширеної відповідальності виробника

Міністерство екології та природних ресурсів України

Будівельні відходи

Впровадження заходів щодо попередження та мінімізації утворення будівельних відходів:

проведення коректних розрахунків потреби в замовленні будівельних матеріалів;

укладання угод з постачальниками про повернення невикористаних матеріалів;

надання переваги промислового виробництва готових будівельних конструкцій, елементів і їх частин, матеріалів та їх сумішей. Зменшення частки виробництва і налаштування елементів для будівництва безпосередньо на будівельному майданчику.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Будівельні відходи

Створення ефективної інфраструктури поводження відходами будівництва та знесення:

забезпечення функціонування централізованих установок для перероблення будівельних відходів, обладнаних дробильно-сортувальним устаткуванням з потужністю близько 200–500 тисяч тонн/рік;

створення регіональних об'єктів, призначених для приймання та зберігання відходів будівництва та знесення, з проміжним сортуванням і подрібненням за допомогою мобільних дробильно-сортувальних установок з потужністю 100-200 тисяч тонн/рік;

забезпечення функціонування мережі мобільних дробильних установок.

Міністерство екології та природних ресурсів України

Інші групи відходів

Першочергове запровадження принципу розширеної відповідальності виробника для потоків відходів:

відходи упаковки

відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО)

акумулятори та батареї

відпрацьовані транспортні засоби

В подальшому можливість запровадження для деяких інших потоків відходів:

текстиль

меблі

шини

відпрацьовані нафтопродукти

папір та картон

полімери, що використовуються у сільському господарстві

ліки та медичні відходи

Міністерство екології та природних ресурсів України

Інші групи відходів

Відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО) і батарейок

Запровадження принципу розширеної відповідальності виробників:

Виробники та імпортери, які розміщують на ринку України електричне, електронне обладнання, батарейки та акумулятори несуть **відповідальність за організацію і фінансування заходів** з їх збирання, повторного використання та утилізації.

Організація системи роздільного збирання на національному рівні

Поетапне впровадження мінімальних цільових показників для збирання ВЕЕО

Визначення мінімальних цільових показників для утилізації і повторного використання вторинної сировини

Міністерство екології та природних ресурсів України

Інші групи відходів

Відходи (ВЕЕО) і батарейок

Створення інформаційної системи.

Реєстрація і звітність.

Усі виробники, які працюють на території України, зобов'язані зареєструватись у державному реєстрі.

До інформаційної системи повинні бути підключені: виробники, організації по виконанню зобов'язань виробників (PRO) та індивідуальні системи, координаційний орган для PRO, компанії по збиранню і перевезенню відходів, компанії по переробці і утилізації відходів.

Виробники надають дані про кількість обладнання, розміщеного на ринку

Компанії по збиранню надають дані про кількість зібраних і перевезених відходів

Компанії по утилізації надають дані про кількість перероблених відходів, отриману вторинну сировину та обсяг остаточно видалених відходів

***Застосування найкращих доступних технологій
у сфері обробки і утилізації відходів.***

Міністерство екології та природних ресурсів України

Інші групи відходів

Медичні відходи

запровадження роздільного збирання медичних відходів, як мінімум на три потоки:

- безпечні відходи, аналогічні твердим побутовим відходам;
- інфекційні відходи і гострі предмети;
- фармацевтичні відходи з можливістю їх ідентифікації (збереженням упаковок).

створення комплексної загальнонаціональної мережі установ з перероблення медичних відходів, яка включатиме:

- первинну мережу оброблення медичних відходів, яка забезпечуватиме знезараження інфекційних відходів шляхом автоклавування за місцем утворення та тимчасового зберігання;
- централізовану мережу високотемпературного спалювання медичних відходів, які не підлягають автоклавуванню (фармацевтичні препарати, з вичерпаним терміном придатності; анатомічні відходи; гострі предмети; лабораторні відходи, відходи хіміотерапії тощо).

Міністерство екології та природних ресурсів України

Національний та регіональні плани управління відходами

З метою належного забезпечення реалізації цієї Стратегії Кабінет Міністрів України затверджує **Національний план управління відходами.**

- Основними завданнями Національного плану управління відходами є визначення конкретних суспільно-політичних, інституційних, організаційно-технічних, регуляторних, технологічних заходів, передбачених Стратегією, відповідальних виконавців та строків здійснення заходів, джерел та обсягів фінансового забезпечення, засобів контролю за станом здійснення заходів та проведення моніторингу результатів реформування у сфері поводження з відходами.
- **Регіональні плани управління відходами** розроблюють для сприяння реалізації цієї Стратегії не пізніше ніж через два роки після її схвалення.
- Регіональні плани погоджуються з Мінприроди та Мінрегіоном відповідно до їх компетенції. Затверджений регіональний план управління відходами є підставою для фінансування з державного і місцевих бюджетів.
- Регіональні плани управління відходами повинні охоплювати всі види діяльності, що належать до повноважень місцевих органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами, та передбачати:
 - проведення аналізу поточної ситуації у сфері поводження з відходами в регіоні;
 - визначення цілей та заходів;
 - проведення аналізу з метою вибору оптимальної системи поводження з відходами (інфраструктура для збирання, роздільного збирання, перероблення, оброблення та видалення) та практичні заходи, що необхідні для її впровадження;
 - визначення географічних меж міжрегіональних територій, для яких розроблено план і які повинні разом користуватися послугами полігону або переробного підприємства;
 - визначення зобов'язань різних установ та організацій, що будуть задіяні у здійсненні заходів та дій, обсягів витрат та можливих джерел фінансування.

*** Угода про Асоціацію між Україною та ЄС (2014)
(Додаток XXX)**

**План заходів з виконання Угоди про асоціацію...
(Постанова КМУ №1106 від 25.10.2017)**

Проект закону України «Про управління відходами»

**Національна Стратегія управління відходами до 2030 року
Постанова КМУ № 820-р від 8.11.2017р.**

**Методичні рекомендації з розроблення регіональних планів управління відходами (РПУВ)
(Наказ Мінприроди №142 від 12.04.2019)**

Порядок розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами (проект Наказу Мінприроди)

**Національний план управління відходами до 2030 року
Постанова КМУ № 117-р від 20.02.2019**

Регіональні плани управління відходами (затвердження, 2020 рік)

Місцеві плани управління відходами

Плани управління відходами підприємств

Дякую за увагу!